

Tėvų atsakomybė - Kroatija

TURINIO LENTELE

- 1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?
- 2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?
- 3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?
- 4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateityje klausimas?
- 5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?
- 6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?
- 7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?
- 8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?
- 9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?
- 10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?
- 11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?
- 12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?
- 13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?
- 14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?
- 15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?
- 16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?
- 17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Tėvų valdžia – tai tėvų įsipareigojimai, pareigos ir teisės, skirtos apsaugoti ir skatinti vaiko asmenines ir turtines teises, taip pat vaiko interesus. Tėvai privalo globoti vaiką pagal vaiko raidos poreikius ir gebėjimus. Tėvams neleidžiama atsisakyti savo teisės į vaiko globą. Tėvai privalo aptarti individualius vaiko globos aspektus ir susitarti dėl jų su vaiku, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą.

Vaiko globa apima teisę ir pareigą saugoti vaiko asmenines teises į sveikatą, vystymąsi, priežiūrą ir apsaugą, ugdymą ir švietimą, bendravimą, teisę pasirinkti gyvenamąją vietą, taip pat teisę ir pareigą valdyti vaiko turtą. Vaiko globa taip pat apima teisę ir pareigą atstovauti vaiko asmeninėms ir turtinėms teisėms ir interesams.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvai turi teisę ir pareigą globoti vaiką lygiomis teisėmis, bendrai ir pagal susitarimą. Jeigu tėvai nuolat negyvena kartu, jie privalo susitarti dėl vaiko globos tvarkos, sudarydami bendros vaiko globos planą. Bendros vaiko globos planas taip pat gali būti nustatytas teismo, o teismo nutartis turi būti grindžiama tėvų susitarimais dėl visų svarbių klausimų, numatytų bendros vaiko globos plane. Bendrai vykdydami vaiko globą, tėvai privalo stengtis visus klausimus išspręsti tarpusavio susitarimu.

Kiekvienas iš tėvų gali globoti vaiką pats vienas visiškai, iš dalies arba tiek, kiek to reikia siekiant priimti sprendimą konkrečiu svarbiu klausimu, susijusiu su vaiku. Pirmiau nurodytais atvejais kito iš tėvų teisė vykdyti vaiko globą gali būti ribojama tik teismo sprendimu, atsižvelgiant į vaiko interesus. Jeigu tėvai bendrai globoja vaiką iki vieno iš tėvų mirties, gyvas likęs kitas iš tėvų privalo globoti vaiką pats, be teismo sprendimo, jeigu kitas iš tėvų mirė ar buvo pripažintas mirusiu. Kiekvienas iš tėvų gali pats globoti vaiką pagal šiuo tikslu priimtą teismo sprendimą, jeigu tėvai nesusitarė dėl bendros vaiko globos plano ar nesudarė alternatyvaus susitarimo teisme. Tokiu atveju teismas privalo teikti pirmenybę tam iš tėvų, kuris parodė norą bendradarbiauti ir pasiekti susitarimą dėl bendros vaiko globos.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu vienas iš tėvų yra nepilnametis arba asmuo, kuris yra neveiksnus konkrečioje vaiko globos srityje, jo vaiko globos teisė sustabdoma dėl teisinių kliūčių. Kol vaiko globos teisė yra sustabdyta, minėtas vienas iš tėvų gali pats kasdien rūpintis vaiku kartu su kitu iš vaiko tėvų arba kartu su globėju, paskirtu pagal Šeimos įstatymo (*Obiteljski zakon*) nuostatas dėl globėjo paskyrimo. Minėtam vienam iš tėvų neleidžiama atstovauti vaikui, o jeigu šis vienas iš tėvų yra neveiksnus, jam neleidžiama atstovauti vaikui toje srityje, kurioje šis vienas iš tėvų yra neveiksnus. Vaikui atstovauja kitas iš tėvų arba globėjas, kuris privalo paklusti kito iš tėvų pageidavimams.

Jeigu vaiko tėvai arba vienas iš tėvų ir globėjas nesutaria dėl atstovavimo, susijusio su svarbiais sprendimais dėl vaiko, teismas, atsižvelgdamas į vaiko, bet kurio iš tėvų arba globėjo pateiktą siūlymą, priima sprendimą *ex parte* dėl to, kas atitinkamu klausimu atstovaus vaikui.

Reaguodamas į vaiko, bet kurio iš tėvų arba socialinės globos centro siūlymą, teismas priima sprendimą *ex parte* sustabdyti vaiko globą (vaiko globos sustabdymas dėl realių kliūčių), jeigu vieno iš tėvų nėra arba jo gyvenamoji vieta nežinoma, arba jeigu bet kuris iš tėvų dėl objektyvių priežasčių negali ilgą laiką globoti vaiko. Atitinkamam vienam iš tėvų neleidžiama globoti vaiko tuo laikotarpiu, kai jo teisė globoti vaiką yra sustabdyta dėl pirmiau nurodytų priežasčių. Šiuo globos sustabdymo laikotarpiu vaiką globoja kitas iš tėvų pats arba vaikui skiriama globa pagal Šeimos įstatymo nuostatas. Reaguodamas į vaiko, vieno iš tėvų, kurio teisė globoti vaiką yra sustabdyta, arba vaiko globos centro pasiūlymą, teismas priima sprendimą *ex parte* nutraukti vaiko globos sustabdymą dėl realių kliūčių, jeigu išnyko pagrindai, kuriais remiantis buvo sustabdyta vaiko globa.

Jeigu tėvai bendrai globoja vaiką ir vienas iš tėvų miršta, gyvas likęs kitas iš tėvų toliau pats globoja vaiką. Jeigu vienas iš tėvų, kuris pats globoja vaiką, miršta, teismas, reaguodamas į vaiko, gyvo likusio kito iš tėvų arba vaikų globos centro pasiūlymą, priima sprendimą *ex parte* perduoti vaiko globą likusiam gyvam kitam iš tėvų, jeigu mano, kad tai atitinka vaiko interesus. Jeigu miršta abu tėvai, vaikas perduodamas globoti vaikų globos centrui. Kol vienas iš tėvų, globojančių vaiką, yra gyvas, jis turi testamentu arba notaro aktu (kroatų k. „anticipirana naredba“ (išankstinis sprendimas ir (arba) nurodymas)) paskirti asmenį, kuris, jo nuomone, geriausiai globotų vaiką šio vieno iš tėvų mirties atveju. Jeigu mirus vienam iš tėvų vaikui paskiriamas globėjas, į vaiko nuomonę ir likusio gyvo vieno iš tėvų pageidavimus atsižvelgiama, nebent manoma, kad atsižvelgimas į vaiko nuomonę ir (arba) likusio gyvo vieno iš tėvų pageidavimus neatitiktų vaiko interesų.

Pagal Šeimos įstatymo 224 straipsnį vaikas perduodamas globoti, jeigu jo tėvai yra mirę, dingę be žinios, yra nežinomi arba jų gyvenamoji vieta nežinoma bent vieną mėnesį; jeigu vaiko tėvai neteko teisės į vaiko globą; jeigu vaiko tėvai, kurie neteko veiksnumo tam tikroje srityje ir tai neleidžia jiems globoti vaiko, nepatikėjo vaiko globos globėjo kriterijus atitinkančiam asmeniui arba jeigu vaiko tėvai sutiko, kad vaikas būtų įvaikintas. Pagal Šeimos įstatymo 225 straipsnį vaikų globos centras priima sprendimą dėl vaiko globos ir globėjo paskyrimo. Vaikų globos centras gali perduoti vaiką kasdinei globėjo, kito asmens, globėjų šeimos, vaikų namų globai arba globoti juridiniam asmeniui, vykdančiam socialinės apsaugos veiklą, nebent Šeimos įstatyme nurodyta kitaip.

Vaiko teisių ir interesų apsaugos priemonių imamasi remiantis eksperto vertinimu, jeigu nustatoma, kad vaiko teisės ir interesai yra pažeisti arba kad vaiko teisėms, interesams ir raidai yra kenkiama. Bus laikoma, kad vaiko teisėms padarytas neigiamas poveikis, jeigu globa vykdoma netinkamai, jeigu vaikas patiria psichologinių sunkumų (pasireiškiančių per jo elgesį, emocines problemas, sunkumus mokykloje arba kitus sunkumus, susijusius su jo augimu) arba jeigu tikėtina, kad susiklostys minėtos aplinkybės.

Siekdamas apsaugoti vaiko teises ir interesus, socialinės globos centras gali:

- 1) imtis neatidėliotinių priemonių atskirti vaiką ir apgyvendinti jį ne šeimos namuose;
- 2) pateikti įspėjimą, jeigu vykdant vaiko globą buvo padaryta klaida arba globa buvo vykdoma aplaidžiai;
- 3) pasirūpinti, kad tėvai gautų profesionalią pagalbą ir paramą vaiko globos klausimais; ir
- 4) pasirūpinti, kad tėvai gautų intensyvią profesionalią pagalbą, o jų vykdoma vaiko globa būtų prižiūrima.

Siekdamas apsaugoti vaiko asmenines teises ir interesus, teismas gali:

- 1) laikinai perduoti vaiką kito asmens globai, globėjų šeimai arba socialinės globos institucijai;
- 2) priimti nutartį dėl teisių apribojimo;
- 3) atimti iš tėvų teisę gyventi viename būste kartu su vaiku ir perduoti vaiką kito asmens kasdienei globai, globėjų šeimai ar socialinės globos institucijai;
- 4) teikti paramą vaiko auklėjimui, jeigu jis turi elgesio problemų, apgyvendinant jį globėjų šeimoje arba socialinės globos institucijoje; arba
- 5) atimti iš tėvų teisę globoti vaiką (-us).

Siekiant apsaugoti vaiko teises ir interesus, Šeimos įstatyme yra nuostatos, reglamentuojančios laikiną vaiko apgyvendinimą arba laikiną vaiko perdavimą kito asmens globai, tėvų teisės gyventi kartu su vaiku bendrame būste atėmimą ir kt.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateityje klausimas?

Tėvų pareigų klausimai gali būti sprendžiami sudarant bendros vaiko globos planą arba teismo sprendimu.

Bendros vaiko globos planas – tai rašytinis susitarimas tarp tėvų, kuriame nurodomi bendros vaiko globos būdai, jeigu vaiko tėvai nuolat kartu negyvena kaip šeima. Bendros vaiko globos plane turi būti nurodyta:

- 1) vaiko gyvenamoji vieta ir adresas;
- 2) kiek laiko vaikas praleis su kiekvienu iš tėvų;
- 3) būdai keistis informacija apie sutikimą, kurio reikalaujama priimant svarbius sprendimus dėl vaiko, ir būdai keistis informacija apie vaiką;
- 4) vieno iš tėvų, su kuriuo vaikas negyvena, išlaikymo prievolės dydis; ir
- 5) kaip bus sprendžiami ateityje iškylantys klausimai. Tėvai gali sudaryti bendros vaiko globos planą patys arba per privalomą konsultacijų arba šeimos taikinamojo tarpininkavimo procesą.

Jeigu tėvai nesusitaria dėl bendros vaiko globos plano arba jeigu teismas jį atmeta, kiekvienas iš tėvų arba vaikas gali pareikšti ieškinį siekiant išspręsti visus klausimus, susijusius su tuo iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvens, taip pat su tėvų globos vykdymo būdais, vaiko bendravimu su kitu iš tėvų arba vaiko išlaikymu. Byloje, kurioje siekiama nustatyti, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas, vaiko globos vykdymą arba vaiko bendravimą su kitu iš tėvų, teismui šalių prašymai nėra privalomi. Teismas gali priimti sprendimą dėl vieno iš tėvų, su kuriuo gyvens vaikas, dėl vaiko bendravimo su kitu iš tėvų būdų ir dėl vaiko globos vykdymo tėvų susitarimu, jeigu mano, kad toks susitarimas atitinka vaiko interesus.

Teismas priima sprendimą *ex officio* siekdamas nustatyti, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas, vaiko globos vykdymo būdus, vaiko bendravimą su kitu iš tėvų ir vaiko išlaikymą, priimdamas sprendimą, kuriuo konstatuojama negrįžtamas santuokos iširimas, santuoka panaikinama arba nutraukiama, taip pat kitais atvejais, kai tėvai gyvena skyriumi, arba sprendimą, jeigu motinystė arba tėvystė yra ginčijama, jeigu tokį sprendimą įmanoma priimti ir tai privaloma padaryti, atsižvelgiant į bylos baigtį ir faktines aplinkybes.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tam, kad bendros vaiko globos planas būtų vykdytinas, jis gali būti pateiktas teismui nagrinėjant bylą *ex parte*, ir tada teismas galės patikrinti šio plano turinį ir patvirtinti arba atmesti planą pagal Šeimos įstatymo nuostatas. Bendros vaiko globos planas gali būti iš dalies pakeistas, atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandą, arba jeigu jo pakeitimai yra būtini dėl reikšmingo aplinkybių pasikeitimo. Jeigu bendros vaiko globos planas iš dalies pakeičiamas, jis turėtų būti pateikiamas teismui nagrinėjant bylą *ex parte*, kad teismas galėtų patikrinti jo turinį ir patvirtinti arba atmesti pakeitimus.

Teismas gali priimti sprendimą dėl to, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas, dėl to, kaip vaikas bendraus su kitu iš tėvų ir dėl vaiko globos vykdymo pagal tėvų susitarimą, jeigu jis mano, kad toks susitarimas atitinka vaiko interesus. Jeigu tėvai nusprendžia bendrai vykdyti vaiko globą, susitarime turi būti reglamentuoti visi svarbūs klausimai, keliami bendros vaiko globos plane. Kiek tai susiję su teisių gynimo priemonėmis ar teismo sprendimo pakeitimais, teismo sprendimas, grindžiamas tėvų susitarimu dėl bendros vaiko globos vykdymo, turės tokią pat teisinę galią kaip ir teismo patvirtintas bendros vaiko globos planas. Sprendime dėl vaiko globos ar vaiko bendravimo su kitu iš tėvų nebūtina pateikti paaiškinimų, jeigu sprendimas grindžiamas minėtu tėvų susitarimu dėl bendros vaiko globos vykdymo.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Jeigu tėvai nesusitaria dėl bendros vaiko globos plano, socialinės globos centras turi skatinti juos mėginti pasiekti susitarimą per šeimos taikinamojo tarpininkavimo procesą, nebent nagrinėjamam atvejui netaikomi įstatymo nustatyti taikinamojo tarpininkavimo reikalavimai. Jeigu santuoką planuojantys nutraukti tėvai nesusitaria dėl bendros vaiko globos plano, socialinės globos centras turi juos informuoti, kad nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą pagal vieno iš sutuoktinių prašymą, teismas *ex officio*:

- 1) priims sprendimą dėl to, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas, dėl vaiko globos taisyklių, vaiko bendravimo su kitu iš tėvų ir vaiko išlaikymo;
- 2) leis vaikui pareikšti savo nuomonę pagal Šeimos įstatymą; ir
- 3) paskirs specialų globėją vaikui pagal Šeimos įstatymo nuostatas.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Pagal Šeimos įstatymo 413 straipsnį teismas priima sprendimą *ex officio*, kuriame nustato, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas, vaiko globos vykdymo būdus, vaiko bendravimą su kitu iš tėvų ir vaiko išlaikymą sprendimu, kuriuo konstatuojamas negrįžtamas santuokos iširimas, panaikinimas arba nutraukimas, taip pat kitais atvejais, jei tėvai gyvena skyrium, arba priimdamas sprendimą, jeigu tėvystė arba motinystė yra ginčijama, jeigu toks sprendimas gali būti priimtas ir yra privalomas, atsižvelgiant į bylos baigtį ir bylos faktines aplinkybes.

Teismas gali:

- 1) apriboti arba uždrausti vaiko bendravimą su kitu iš tėvų;
- 2) nuspręsti, kad bendravimą turi prižiūrėti ekspertas;
- 3) nustatyti vaiko teisių ir interesų apsaugos priemonę, kuri yra reikalinga atsižvelgiant į bylos aplinkybes; arba
- 4) priimti sprendimą dėl bendravimo su pamote ar patėviu tvarkos, jeigu nutrūkus santuokai jie gyveno su vaiku ir jį globojo.

Pagal Šeimos įstatymo 417 straipsnį byloje, kurioje turi būti priimtas sprendimas dėl vaiko bendravimo su kitu iš tėvų, teismas privalo informuoti tėvus, kad šis bendravimas yra labai svarbus vaiko gerovei, skatinti tėvus susitarti ir dalyvauti šeimos taikinamojo tarpininkavimo procese atvejais, nesusijusiais su smurtu artimoje aplinkoje, o jeigu tėvai nesusitaria, užtikrinti, kad vieta, kurioje vaikas bendraus su kitu iš tėvų, būtų tinkama vaikui, atsižvelgiant į kito iš tėvų geografinius ir laiko suvaržymus. Teismo sprendime turi būti pateikta informacija, susijusi su būdais, laiku ir vieta, kur kitas iš tėvų gali paimti ir grąžinti vaiką ir prireikus informacija, susijusi su bendravimo išlaidomis. Sprendimo paaiškinimuose teismas turi raštu įspėti apie teisinius padarinius, kylančius, jeigu yra nesilaikoma pareigos sudaryti sąlygas vaiko bendravimui su kitu iš tėvų (įskaitant baudą, įkalinimą arba sprendimą pakeisti nutartį dėl to, su kuriuo iš tėvų gyvens vaikas).

Pagal Šeimos įstatymo 418 straipsnį teismas byloje dėl vaiko bendravimo su kitu iš tėvų nustatymo gali nurodyti vieną ar daugiau priemonių, skirtų užtikrinti vykdymą, jeigu įtaria, kad vienas iš tėvų, su kuriuo gyvena vaikas, nebus linkęs laikytis nutarties dėl bendravimo, konkrečiai:

- 1) paskirti asmenį, kuris padėtų užtikrinti nutarties arba taisyklių, pagal kurias vaikas galėtų bendrauti su kitu iš tėvų, vykdymą; ir

2) Įpareigoti vieną iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, sumokėti piniginį užstatą. Nurodydamas tokias priemones, teismas visų pirma atsižvelgia į tai, kaip vienas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, elgėsi praeityje.

Pagal Šeimos įstatymo 419 straipsnį teismas byloje dėl vaiko bendravimo su kitu iš tėvų nustatymo gali nurodyti vieną ar daugiau priemonių, skirtų užtikrinti vaiko gražinimą arba neleidžiančių bendraujančiam vienam iš tėvų pagrobtį vaiką (pavyzdžiui, įpareigodamas bendraujančią vieną iš tėvų per bendravimo laiką atiduoti pasą priemonę pritaikiusiam teismui, įpareigodamas bendraujančią vieną iš tėvų sumokėti piniginį užstatą, uždrausdamas kaip nors perleisti ar suvaržyti bendraujančio vieno iš tėvų nuosavybės teises (išsami informacija apie tokį draudimą pateikiama viešuosiuose registruose), pareikalaudamas bendraujančio vieno iš tėvų reguliariai lankytis įgaliotoje įstaigoje, pavyzdžiui, socialinės globos centre kartu su vaiku toje vietoje, kur vyksta bendravimas su juo, nustatydamas vietą, kurioje turi būti bendraujama su vaiku, uždrausdamas vaikui išvykti iš šalies, kurioje numatytas bendravimas, ir įtraukdamas išsamią informaciją apie šį draudimą į nacionalinę arba tarpvalstybinę informacinę sistemą). Įpareigodamas taikyti minėtas priemones, teismas visų pirma privalo atsižvelgti į tai, kaip bendraujantis vienas iš tėvų elgėsi praeityje.

Pagal Šeimos įstatymo 421 straipsnį nutartyje dėl vaiko globos arba bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo neprivaloma pateikti paaiškinimų, jeigu nutartis grindžiama tėvų tarpusavio susitarimu, kuris buvo pasiektas pagal Šeimos įstatymo nuostatas, arba jeigu nutartis buvo paskelbta žodžiu, dalyvaujant visoms šalims, ir visos šalys įsipareigojo nesiimti teisinių teisių gynimo priemonių.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Pagal Šeimos įstatymo 99 straipsnį kiekvienas iš tėvų privalo atstovauti vaikui pats vaiko globos srityse, kuriose kito iš tėvų teisės pagal Šeimos įstatymą arba teismo sprendimu yra apribotos.

Šeimos įstatymo 105 straipsnyje nurodyta, kad bet kuris iš tėvų pats gali vykdyti vaiko globą visiškai, iš dalies arba tiek, kiek to reikia siekiant priimti sprendimus konkrečiu svarbiu klausimu, susijusiu su vaiku. Pirmiau nurodytais atvejais kito iš tėvų teisė vykdyti vaiko globą gali būti ribojama tik teismo sprendimu, atsižvelgiant į vaiko interesus. Jeigu tėvai bendrai globoja vaiką iki vieno iš tėvų mirties, gyvas likęs kitas iš tėvų privalo globoti vaiką pats, be teismo sprendimo, jeigu kitas iš tėvų mirė ar buvo pripažintas mirusiu. Priimdamas sprendimą dėl vaiko globos skyrimo tik vienam iš tėvų, teismas nusprendžia, ar vienas iš tėvų, kuriam paskirta vaiko globa, turėtų atstovauti vaikui klausimais, susijusiais su vaiko esminėmis asmeninėmis teisėmis pats, ar gavęs kito iš tėvų sutikimą, kaip nurodyta Šeimos įstatymo 100 straipsnyje (vaiko atstovavimas klausimais, susijusiais su jo esminėmis asmeninėmis teisėmis, reiškia atstovavimą keičiant vaiko vardą, pavardę arba nuolatinį ar laikiną gyvenamąjį adresą, arba įgyvendinant jo laisvę pasirinkti arba pasikeisti religiją).

Pagal Šeimos įstatymo 110 straipsnį, neatsižvelgiant į tai, ar vaiką globoja tik vienas iš tėvų, ar jie abu bendrai, tėvai turi teisę patys priimti kasdienes sprendimus, susijusius su vaiku, kai vaikas būna su vienu iš tėvų. Neatidėliotais atvejais, t. y. kai kyla tiesioginė grėsmė vaikui, kiekvienas iš tėvų turi teisę priimti sprendimą imtis visų veiksmų, kurie yra būtini atsižvelgiant į vaiko interesus, negavęs kito iš tėvų sutikimo. Vienas iš tėvų privalo apie tai kuo greičiau pranešti kitam iš tėvų.

Neatsižvelgiant į tai, ar vaiko globą vykdo tik vienas iš tėvų, ar abu tėvai bendrai, jie privalo keistis informacija apie vaiko sveikatą, ugdymo nuoseklumą, taip pat informacija apie vaiko veiklą ugdymo įstaigoje ir už jos ribų. Šia informacija turi būti keičiamasi sparčiai, skaidriai, sutelkiant dėmesį tik į vaiką.

Nė vienas iš tėvų negali piktnaudžiauti pareiga bendradarbiauti siekdamas kontroliuoti kitą iš tėvų.

Be to, kas nurodyta pirmiau, pagal Šeimos įstatymo 112 straipsnį vienas iš tėvų, kurio globa konkrečioje srityje yra apribota, turi teisę išlaikyti bendravimą su vaiku, priimti kasdienes sprendimus dėl vaiko, imtis skubių veiksmų iškilus tiesioginei grėsmei vaikui ir gauti informaciją apie svarbias aplinkybes, susijusias su vaiko asmeninėmis teisėmis. Šios teisės gali būti apribotos arba atimtos teismo nutartimi, jeigu apribojimas arba atėmimas yra būtinas siekiant apsaugoti vaiko interesus. Vienas iš tėvų, kuris nevykdo vaiko globos, turi teisę prašyti kito iš tėvų informacijos apie svarbias aplinkybes, susijusias su vaiko asmeninėmis teisėmis, jeigu jis turi teisėtą interesą tai daryti ir tiek, kiek šie veiksmai neprieštarauja vaiko interesams. Kilus ginčui teismas, nagrinėdamas bylą *ex parte* ir reaguodamas į vaiko ar vieno iš tėvų siūlymą, priima sprendimą siekdamas užtikrinti vaiko interesų apsaugą.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Pagal Šeimos įstatymo 108 straipsnį, jeigu tėvai vaiką globoja bendrai, jie privalo priimti visus svarbius sprendimus, susijusius su vaiku, ir tarpusavio sutarimu duoti sutikimą. Vaikui svarbūs sprendimai susiję su atstovavimu vaikui klausimais, susijusiais su esminėmis asmeninėmis jo teisėmis ir atstovavimu klausimais, susijusiais su vaiko turtu ir turtinėmis teisėmis. Vaikui svarbūs sprendimai taip pat gali būti kiti sprendimai, kurie gali reikšmingai paveikti vaiko gyvenimą, pavyzdžiui, sprendimai dėl vaiko bendravimo su jam artimais žmonėmis, neeilinių medicininių procedūrų ar gydymo ir vaiko laisvės pasirinkti mokyklą. Visi šie sprendimai galioja, jeigu jiems pritarė kitas iš tėvų. Išimtiniais atvejais, pvz., esant skubiai medicininei procedūrai, taikomos

specialiųjų teisės aktų, kuriais reglamentuojama pacientų teisių apsauga, nuostatos. Šeimos įstatymo 100 straipsnyje yra nuostatos dėl atstovavimo vaikui klausimais, susijusiais su jo esminėmis asmeninėmis teisėmis (jeigu keičiamas vaiko vardas, pavardė, nuolatinės arba laikinosios gyvenamosios vietos adresas, arba dėl vaiko laisvės pasirinkti arba pakeisti religiją). Atstovavimas klausimais, susijusiais su vaiko esminėmis asmeninėmis teisėmis, laikomas galiojančiu, jeigu vaikui atstovaujantis vienas iš tėvų gavo rašytinį kito iš tėvų, turinčio teisę atstovauti vaikui, sutikimą. Įstatymo nustatytais atvejais tokio sutikimo nereikalaujama, jeigu vienas iš tėvų, su kuriuo gyvena vaikas, gavo socialinės globos centro sutikimą. Jeigu vienas iš tėvų, atstovaujančių vaikui, negali gauti rašytinio sutikimo, teismas, nagrinėdamas bylą *ex parte* ir reaguodamas į vaiko ar bet kurio iš tėvų siūlymą, priima sprendimą, kuris iš tėvų atstovaus vaikui konkrečiu klausimu, siekdamas apsaugoti vaiko interesus.

Šeimos įstatymo 101 straipsnyje yra nuostatos dėl atstovavimo klausimais, susijusiais su vaiko turtu ir turtinėmis teisėmis.

Pagal Šeimos įstatymo 109 straipsnį, jeigu tėvai, turintys teisę atstovauti vaikui, nesusitaria dėl vaiko svarbių sprendimų, teismas, nagrinėdamas bylą *ex parte* ir reaguodamas į vaiko ar bet kurio iš tėvų siūlymą, sprendžia, kuris iš tėvų atstovaus vaikui konkrečiu klausimu. Jeigu svarbūs sprendimai susiję su vaiko asmeninėmis teisėmis, prieš pareiškiant ieškinį *ex parte* tėvai privalo dalyvauti privalomų konsultacijų procese.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Pasiūlymai turėtų būti teikiami ir ieškiniai reiškiami teritorinę jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui.

Pagal Civilinio proceso įstatymo (*Zakon o parničnom postupku*) 34 straipsnį apylinkės teismai visada priima sprendimą pirmąja instancija ginčiuose dėl: nustatymo, ar santuoka negrįžtamai iširo, ar ją reikia panaikinti, ar nutraukti; ginčų, susijusių su tėvystės ar motinystės nustatymu ar ginčijimu; nustatymo, su kuriuo iš tėvų gyvena vaikas; klausimų, susijusių su vaiko globa, jeigu yra pareikštas lygiagretus ieškinys siekiant nustatyti, ar santuoka negrįžtamai iširo, dėl santuokos panaikinimo arba nutraukimo.

Pagal Šeimos įstatymą, prieš sutuoktiniams, bendrai globojantiems savo nepilnametį vaiką, paduodant prašymą dėl santuokos nutraukimo, arba prieš pradėdant bet kokį kitą teismo procesą, susijusį su vaiko globa ir bendravimu su juo, turi būti surengtos privalomos konsultacijos. Šeimos įstatymo nuostatos, susijusios su privalomomis konsultacijomis prieš paduodant prašymą nutraukti santuoką tarp sutuoktinių, kurie bendrai globoja savo nepilnametį vaiką, taikomos *mutatis mutandis* privalomoms konsultacijoms, rengiamoms prieš pareiškiant ieškinį dėl vaiko globos nustatymo ir vaiko bendravimo su kitu iš tėvų, jeigu jo tėvų santuoka ar partnerystė negrįžtamai iširo. Teisės aktuose nustatyt atvejai, kai privalomos konsultacijos nerengiamos. Privalomų konsultacijų procesas pradėdamas, kai šalis šiuo tikslu pateikia prašymą. Prašymas pateikiamas socialinės globos centrui raštu arba žodžiu (padarant pareiškimą, kuris užregistruojamas). Privalomą konsultavimo paslaugą teikia socialinės globos centro ekspertų komanda, kompetentinga teikti pagalbą vaiko nuolatinėje arba laikinojoje gyvenamojoje vietoje arba toje vietoje, kurioje buvo sutuoktinių arba partnerių bendra nuolatinė arba laikinoji gyvenamoji vieta. Privalomas konsultavimas – tai procesas, kuriame asmeniškai dalyvauja šeimos nariai (atstovams dalyvauti neleidžiama). Pasibaigus privalomų konsultacijų procesui, socialinės globos centras parengia ataskaitą, kuri galioja šešis mėnesius nuo konsultacijų pabaigos datos.

Tam, kad asmuo galėtų pateikti prašymą nutraukti santuoką, jis privalo dalyvauti pirmajame šeimos taikinamojo tarpininkavimo susitikime.

Atsižvelgiant į pareiškiamo ieškinio rūšį (sutuoktinių ginčas; ginčas dėl tėvystės ar motinystės nustatymo; ginčas dėl vaiko globos, ginčas dėl bendravimo, ieškinys dėl santuokos nutraukimo tarpusavio sutarimu arba prašymas patvirtinti bendros vaiko globos planą), prašymo pateikėjas, be kitų dokumentų, turi pateikti privalomų konsultacijų ataskaitą arba dalyvavimo pirmajame šeimos taikinamojo tarpininkavimo susitikime arba bendros vaiko globos plano įrodymus. Dokumentai, kuriuos privaloma pateikti, priklauso nuo to, koks ieškinys pareiškiamas.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Kalbant apie visus ieškinius dėl šeimos teisės reglamentuojamų klausimų, susijusių su vaiku, kompetentingos įstaigos privalo imtis skubių veiksmų ir kartu apsaugoti vaiko interesus.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Taip. Nemokama teisinė pagalba reglamentuojama Nemokamos teisinės pagalbos įstatymu (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) (*Narodne novine* (NN; Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys) Nr. 143/2013).

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip. Šalys gali apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą per 15 dienų nuo sprendimo kopijos įteikimo dienos, nebent Civilinio proceso įstatyme nustatytas kitoks terminas. Jeigu įstatyme nenurodyta kitaip, apeliaciniai skundai gali būti teikiami dėl

pirmosios instancijos teismo sprendimų, priimamų išnagrinėjus specialiuosius *ex parte* ieškinius, reglamentuojamus Šeimos įstatymo. Apeliaciniai skundai turi būti teikiami per 15 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismas, į kurį reikia kreiptis, yra apylinkės teismas, turintis teritorinę jurisdikciją. Bet kokia vykdymo užtikrinimo byla nagrinėjama pagal Vykdymo užtikrinimo įstatymo (*Ovršni zakon*) nuostatas, bet Šeimos įstatyme yra specialios nuostatos dėl vykdymo užtikrinimo, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vaikas būtų perduotas, ir dėl vykdymo užtikrinimo, kuriomis siekiama užtikrinti bendravimo su vaiku galimybę (Šeimos įstatymo 509–525 straipsniai).

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Tam, kad užsienio teismo sprendimas būtų pripažintas pagal Įstatymą dėl Kroatijos įstatymų ir kitų šalių teisės aktų, susijusių su tam tikrais santykiais, kolizijų sprendimo (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*) (NN Nr. 53/91, 8/01), reikia pareikšti ieškinį.

Nuo 2013 m. liepos 1 d. Kroatija įgyvendina Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000. Šio reglamento III skyrius *mutatis mutandis* taikomas teismo sprendimų dėl tėvų pareigų pripažinimui ir vykdytinumo patvirtinimui.

Prašymas dėl pripažinimo arba nepripažinimo, prašymas dėl vykdytinumo patvirtinimo ir pasiūlymas dėl vykdymo užtikrinimo teikiamas teritorinę jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui.

Pasiūlymai turėtų būti teikiami ir ieškiniai reiškiami teritorinę jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui.

Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, nuostatos taikomos užsienio teismų priimtų sprendimų pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo procedūroms.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Apeliaciniai skundai turėtų būti teikiami apylinkės teismui. Apeliacinį skundą nagrinėja apygardos teismas.

Apeliacinėms byloms taikomos Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, nuostatos ir Civilinio proceso įstatymo nuostatos.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Pagal Įstatymo dėl Kroatijos įstatymų ir kitų šalių teisės aktų, susijusių su tam tikrais santykiais, kolizijų sprendimo 40 straipsnį vaikų ir tėvų tarpusavio santykiams taikytina tėvų ir vaikų pilietybės šalies teisė. Jeigu tėvų ir vaikų pilietybė skiriasi, taikytina šalies, kurioje yra visų jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu tėvų ir vaikų pilietybė skiriasi ir jeigu jie neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje šalyje, taikoma Kroatijos teisė, jeigu vaikas ar bet kuris iš tėvų yra Kroatijos pilietis. Tėvų ir vaikų santykiams, kuriems netaikomos minėtos nuostatos, taikoma vaiko pilietybės šalies teisė.

Nuo 2010 m. sausio 1 d. Kroatija įgyvendina 1996 m. Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

Daugiau informacijos galima rasti:

Šeimos įstatyme (NN Nr. 103/15)

Vykdymo užtikrinimo įstatyme (NN Nr. 112/12, Nr. 25/13, Nr. 93/14)

Įstatyme dėl Kroatijos įstatymų ir kitų šalių teisės aktų, susijusių su tam tikrais santykiais, kolizijų sprendimo (NN Nr. 53/91, Nr. 88/01)

Nemokamos teisinės pagalbos įstatyme (NN Nr. 143/2013)

Įstatyme, kuriuo įgyvendinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (NN Nr. 127/2013)

Tarybos reglamente (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančiame Reglamente (EB) Nr. 1347/2000.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 17/07/2019